

अनुतिष्ठन्ति निवेदयन्ति ॥ ७२ ॥ अनुप्रौढत्वहितकामत्वज्ञानानंतरं प्रियान् कर्मभ्योपकर्षः अधिकारच्युतिः साचपूर्वकिल्विषं अप्राप्यदोषमदृष्ट्वानकर्त्तव्येत्यर्थः ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ अप्राप्तव्यवहाराः अप्रौढाः ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ देवमातृकावृष्टिनिष्पाद्यसस्या ॥ ७७ ॥ प्रत्येकं च शतं प्रतिशतं एकं दृष्ट्येति संबंधः एकैकः प्रतिमासं वर्धनीय इत्यर्थः पादिकं च शतं दृष्ट्येति पाठे तु वर्षस्य शतचतुर्थांशो वृद्धिः तथाच किंचिदधि काद्युत्तरवृद्धिः आद्ये संबंधके वृद्धिरन्यत्र निर्बंधके इति विभागः यत्तु द्विकं त्रिकं चतुष्कं च पंचकं च समं शतं मासस्य वृद्धिगृह्णीयादिति त्रिकादिपक्षस्तु आधमर्णिकव्यवसायानुसारेणेति ज्ञेयं ॥ ७८ ॥ वार्त्ताकृषिर्वाणिज्यं पाशुपाल्यं कुसीदं चेति चतुर्विधा ॥ ७९ ॥ कच्चिच्छूरा इति प्रतियामं पंचपंचेति स्वनुष्ठिताः शोभनमनुष्ठितमनुष्ठानं येषां ते तथा ते च प्रशास्ता समाहर्त्ता संविधाता लेखकः साक्षी चेति समाहर्त्ता प्रजाभ्योद्रव्यमुद्गृह्यैकीकृत्य राज्ञेऽर्पयिता संविधाता प्रजा समाहर्त्रोरेकवाक्यता घटकः संहत्य एकीभूय ॥ ८० ॥ नगरवदित्यनेन बहुभिः शूरैरधिष्ठिता ग्रामाः बहुतरैर्नगराणि बहुतमैर्जनपदेश्वरस्थानं पुरसंज्ञं ग्रामाः शूद्रजन

कच्चिच्चायव्ययेयुक्ताः सर्वे गणकलेखकाः ॥ अनुतिष्ठन्ति पूर्वाह्ने नित्यमायं व्ययं तव ॥ ७२ ॥ कच्चिदर्थेषु संप्रौढान् हितकामाननुप्रियान् ॥ नापकर्षसिकर्मभ्यः पूर्वमप्राप्य किल्विषं ॥ ७३ ॥ कच्चिद्विदित्वा पुरुषानुत्तमाधममध्यमान् ॥ त्वं कर्मस्वनुरूपेषु नियोजयसि भारत ॥ ७४ ॥ कच्चिन्नलुब्धाश्चौरावावैरिणो वा विशांपते अप्राप्तव्यवहारावा तव कर्मस्वनुष्ठिताः ॥ ७५ ॥ कच्चिन्नचौरैर्लुब्धैर्वा कुमारैः स्त्रीबलेन वा ॥ त्वया वापीड्यते राष्ट्रं कच्चित्तुष्टाः कृषीवलाः ॥ ७६ ॥ कच्चिद्राष्ट्रे तडागा निपूर्णानि च बृहन्ति च ॥ भागशो विनिविष्टानि न कृषिर्देवमातृका ॥ ७७ ॥ कच्चिन्नभक्तं बीजं च कर्षकस्यावसीदति ॥ प्रत्येकं च शतं दृष्ट्या ददास्युणमनुग्रहं ॥ ७८ ॥ कच्चिस्वनुष्ठिता तात वार्त्तां ते साधुभिर्जनैः ॥ वार्त्तायां संश्रितस्ता तलोको यं सुखमेधते ॥ ७९ ॥ कच्चिच्छूराः कृतप्रज्ञाः पंचपंचस्वनुष्ठिताः ॥ क्षेमं कुर्वन्ति संहत्य राजन्जनपदे तव ॥ ८० ॥ कच्चिन्नगरगुप्त्यर्थं ग्रामानगरवत्कृताः ॥ ग्रामवच्चकृताः प्रांतास्ते च सर्वे त्वदर्पणाः ॥ ८१ ॥ कच्चिद्वलेनानुगताः समानि विषमाणि च ॥ पुराणि चौरानि घ्नन्ति श्वरन्ति विषये तव ॥ ८२ ॥ कच्चिस्त्रियः सांत्वयसि कच्चित्ताश्च सुरक्षिताः ॥ कच्चिन्नश्रद्धास्यासां कच्चिद्रुद्व्यं न भाषसे ॥ ८३ ॥ कच्चिदात्ययिकं श्रुत्वा तदर्थमनुचित्य च ॥ प्रियाण्यनुभवन् शेषेन त्वमंतःपुरे नृप ॥ ८४ ॥

बहुलाः आपणादियुक्तं नगरं प्रांताः सीमास्थाः आटविकानां ग्रामाः ते च सर्वे त्वदर्पणाः ते प्रांतग्रामनगरपुरेशाः त्वय्येव कृताकृतस्य धनस्य चार्पणं निवेदनं येषां ते तथा भूताः प्रांताधिपो ग्रामाधिपतौ सोपिनगराधिपतौ सोपि देशाधिपतौ सोपि साक्षाद्राज्ञिसर्वं निवेदयतीत्यर्थः ॥ ८१ ॥ विषमाणि सद्गुणाणि निघ्नन्तो ये चरन्ति तान् बलेन सहितः पुराध्यक्षोऽनुद्रवेदित्यर्थः समेषु विषमेष्वपीति पाठे विषमेषु ईतिकालेषु अतिदृष्ट्या दयईतयः ॥ ८२ ॥ आसां वचनं आसां पुरश्च गुह्यं न भाषसे ॥ ८३ ॥ आत्ययिकं अकल्याणं ॥ ८४ ॥